

**EUROPOS SĄJUNGOS
TARYBA**

**Briuselis, 2014 m. vasario 25 d.
(OR. en)**

6943/14

**COPEN 68
EUROJUST 46
EJN 34**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2014 m. vasario 5 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Uwe CORSEPIUSUI
Komisijos dok. Nr.:	COM(2014) 57 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI apie tai, kaip valstybės narės įgyvendina pamatinius sprendimus 2008/909/TVR, 2008/947/TVR ir 2009/829/TVR dėl teismo sprendimų dėl laisvės atėmimo bausmių ar su laisvės atėmimu susijusių priemonių, dėl sprendimų dėl lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų ir dėl kardomųjų priemonių kaip alternatyvos kardomajam kalinimui tarpusavio pripažinimo

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2014) 57 final.

Pridedama: COM(2014) 57 final

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2014 02 05
COM(2014) 57 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

apie tai, kaip valstybės narės įgyvendina pamatinius sprendimus 2008/909/TVR, 2008/947/TVR ir 2009/829/TVR dėl teismo sprendimų dėl laisvės atėmimo bausmių ar su laisvės atėmimu susijusių priemonių, dėl sprendimų dėl lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų ir dėl kardomųjų priemonių kaip alternatyvos kardomajam kalinimui tarpusavio pripažinimo

{SWD(2014) 34 final}

TURINYS

1.	Ižanga	3
2.	Pamatinių sprendimų kontekstas: nuoseklus ir papildomasis teisės aktų rinkinys	4
3.	Igyvendinimo būklė ir neperkėlimo į nacionalinę teisę pasekmės.....	5
4.	Preliminarus gautų perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymų vertinimas.....	6
4.1.	Susijusio asmens vaidmuo perkėlimo procese	6
4.2.	Tarpusavio pasitikėjimo principas: iš principo nuosprendis nepritaikomas	7
4.3.	Tolesni sprendimai: bausmės vykdymo skirtumai	7
4.4.	Pareiga priimti perkėlimą, išskyrus jei esama atsisakymo pagrindų.....	8
4.5.	Terminai	9
4.6.	Pamatinių sprendimų ir Europos arešto orderio ryšys	9
4.7.	Deklaracijos dėl pereinamojo laikotarpio nuostatos	10
5.	Nauja teisinė aplinka siekiant užtikrinti praktinį trečiojo ramsčio teisės aktų taikymą	10
6.	Išvada	11

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

apie tai, kaip valstybės narės įgyvendina pamatinius sprendimus 2008/909/TVR, 2008/947/TVR ir 2009/829/TVR dėl teismo sprendimų dėl laisvės atėmimo bausmių ar su laisvės atėmimu susijusių priemonių, dėl sprendimų dėl lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų ir dėl kardomųjų priemonių kaip alternatyvos kardomajam kalinimui tarpusavio pripažinimo

1. ĮŽANGA

Bendroje Europos teisingumo erdvėje, grindžiamoje tarpusavio pasitikėjimu, ES ėmėsi veiksmų, kad užtikrintų, jog baudžiamajame procese su nerezidentais nebūtų elgiamasi skirtingai nei su rezidentais. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į nemažą ES piliečių, įkalintų kitose valstybėse narėse, skaičių.

Būtent šiuo tikslu ES 2008 ir 2009 m. priėmė tris papildančiuosius pamatinius sprendimus, kurių perkėlimo į nacionalinę teisę terminai yra suėję:

- Tarybos pamatinis sprendimas 2008/909/TVR¹ dėl nuosprendžių tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones (*Kalinių perdavimas*) turėjo būti įgyvendintas iki 2011 m. gruodžio 5 d. Viena vertus, juo valstybei narei leidžiama vykdyti kitoje valstybėje paskirtą laisvės atėmimo bausmę asmeniui, kuris tebėra pirmojoje valstybėje narėje. Kita vertus, juo sukurama nuteistų kalinių perdavimo atgal į valstybę narę, kurios piliečiai jie yra arba kurioje yra jų nuolatinė gyvenamoji vieta (arba į kitą valstybę narę, su kuria jie glaudžiai susiję), atlikti laisvės atėmimo bausmę sistema;
- Tarybos pamatinis sprendimas 2008/947/TVR² dėl sprendimų dėl lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų tarpusavio pripažinimo principo taikymo (*Lygtinis nuteisimas ir alternatyvios sankcijos*) turėjo būti įgyvendintas iki 2011 m. gruodžio 6 d. Jis taikomas daugeliui įkalinimo alternatyvų ir priemonėms, sudarančioms sąlygas paleidimui anksčiau termino (pvz., įpareigojimui nesilankyti tam tikrose vietose, atlikti viešuosius darbus arba nurodymams, susijusiems su gyvenamąja vieta, mokymusi arba profesine veikla). Sprendimas dėl lygtinio nuteisimo arba kita alternatyvi sankcija gali būti vykdomi kitoje valstybėje narėje, jei tik asmuo sutinka;
- Tarybos pamatinis sprendimas 2009/829/TVR³ dėl tarpusavio pripažinimo principo taikymo sprendimams dėl kardomųjų priemonių kaip alternatyvos kardomajam kalinimui (*Europos teisminės priežiūros orderis*) turėjo būti įgyvendintas iki 2012 m. gruodžio 1 d. Jis susijęs su laikinuoju paleidimu

¹ Tarybos pamatinis sprendimas 2008/909/TVR, priimtas 2008 m. lapkričio 27 d. (OL L 327, 2008 12 5, p. 27).

² Tarybos pamatinis sprendimas 2008/947/TVR, priimtas 2008 m. lapkričio 27 d. (OL L 337, 2008 12 16, p. 102).

³ Tarybos pamatinis sprendimas 2009/829/TVR, priimtas 2009 m. spalio 23 d. (OL L 294, 2009 11 11, p. 20).

ikiteisminėje stadijoje. Juo bus sudaryta galimybė su laisvės atėmimu nesusijusią priežiūrą (pvz., įpareigojimą būti tam tikroje vietoje arba įpareigojimą konkrečiu laiku atvykti į tam tikrą įstaigą) perkelti iš valstybės narės, kurioje nerezidentas įtariamas padaręs nusikalstamą veiką, į valstybę narę, kurioje jis nuolat gyvena. Tai leis įtariamajam taikyti kardomąją priemonę jo valstybėje narėje, kol įvyks teismas kitoje valstybėje narėje, užuot jį sulaikant iki teismo.

Daugybės atsakymų į Komisijos 2011 m. birželio mėn. Žaliąją knygą dėl ES baudžiamojo teisingumo teisės aktų taikymo laisvės atėmimo srityje⁴ analizė parodė, kad visiška pirmenybė turėtų būti skiriama tinkamam pamatinių sprendimų įgyvendinimui laiku.

Todėl šios ataskaitos tikslas dvejopas: pirma, įvertinti pamatinių sprendimų įgyvendinimo padėtį, atsižvelgiant į Komisijos įgaliojimus nuo 2014 m. gruodžio 1 d.⁵ pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą; antra, pateikti preliminarų nacionalinių perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymų, kuriuos Komisija jau gavo, įvertinimą.

2. PAMATINIŲ SPRENDIMŲ KONTEKSTAS: NUOSEKLUS IR PAPILDOMASIS TEISĖS AKTŲ RINKINYS

Kasmet dešimtys tūkstančių ES piliečių patraukiami baudžiamojon atsakomybėn už įtariamus nusikaltimus arba nuteisiami kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje. Labai dažnai teismai nurodo nerezidentus sulaikyti, nes baiminamasi, kad jie nepasirodys teisme. Panašioje situacijoje įtariamas šalies rezidentas dažnai galėtų naudotis tuo, kad jam taikomos švelnesnės kardamosios priemonės, tokios kaip registravimasis policijoje arba draudimas išvykti.

Šiuos pamatinius sprendimus reikėtų vertinti kaip nuoseklių ir papildomųjų teisės aktų rinkinį, kuriuo sprendžiamas ES piliečių sulaikymo kitose valstybėse narėse klausimas ir kuris potencialiai gali tarpvalstybiniu mastu lemti ikiteisminių sulaikymų sumažėjimą arba palengvinti kalinių socialinę reabilitaciją. Faktiškai esama praktinių sąsajų tarp šių trijų pamatinių sprendimų, taip pat tarp šių pamatinių sprendimų ir Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio⁶.

Tinkamas *Europos teisminės priežiūros orderio* įgyvendinimas visose valstybėse narėse leis įtariamiesiems, kurių atžvilgiu išduotas Europos arešto orderis, greitai sugrįžti į savo gyvenamąją šalį belaukiant teismo kitoje valstybėje narėje. Taip bus išvengta ilgo ikiteisminio sulaikymo užsienio šalyje nuo Europos arešto orderio įvykdymo iki faktiškai įvyks teismas. Be to, tinkamas *Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų* įgyvendinimas paskatins teisėjus, kurie galės būti tikri, kad asmuo kitoje valstybėje narėje bus tinkamai prižiūrimas, vietoje laisvės atėmimo bausmės skirti alternatyvią sankciją, vykdytiną užsienyje.

Taip pat esama ryšio tarp *Europos teisminės priežiūros orderio* ir *Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų*. Iš tiesų, kai kaltinamasis ikiteisminėje stadijoje pagal

⁴ COM(2011) 327 galutinis: http://ec.europa.eu/justice/newsroom/criminal/opinion/110614_en.htm.

⁵ Lisabonos sutarties 36 protokole numatyto pereinamojo laikotarpio pabaiga (žr. 5 skirsnį).

⁶ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (*Europos arešto orderis*), OL L 190, 2002 7 18, p. 1.

Europos teisminės priežiūros orderį bus išsiunčiamas atgal ir įrodys, kad laikosi jam ikiteisminėje stadijoje nustatytų sąlygų, teisėjas savaime suprantama bus labiau linkęs poteisminėje stadijoje taikyti alternatyvią sankciją (vietoje įkalinimo), kuri gali būti vykdoma užsienyje.

Taip pat *Kalinių perdavimo* 25 straipsnyje numatytas ryšys su *Europos arešto orderiu*. Šia nuostata, kartu su *Europos arešto orderio* 4 straipsnio 6 dalimi ir 5 straipsnio 3 dalimi valstybei narei leidžiama atsisakyti išduoti savo piliečius, rezidentus ar toje valstybėje narėje esančius asmenis, jeigu ta valstybė narė įsipareigoja įvykdyti laisvės atėmimo bausmę kaip numatoma *Kalinių perdavime*.

Tam, kad būtų išnaudotas visas šio teisės aktų rinkinio potencialas, būtina tinkamai perkelti pamatinius sprendimus į nacionalinius teisės aktus.

3. ĮGYVENDINIMO BŪKLĖ IR NEPERKĖLIMO Į NACIONALINĘ TEISĘ PASEKMĖS

Šio dokumento rengimo metu atitinkamai 10, 14 ir 16 valstybių narių daugiau nei 2 metus ir 1 metus po įgyvendinimo dienos dar nebuvo perkėlusios pamatinių sprendimų į nacionalinę teisę. Komisija pranešimus apie nacionalinius perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymus gavo tik iš šių valstybių narių:

- *Kalinių perdavimas*: iš **DK, FI, IT, LU ir UK** iki įgyvendinimo dienos ir iš **AT, BE, CZ, FR, HR, HU, LV, MT, NL, PL, RO, SI ir SK** po įgyvendinimo dienos;
- *Lygtinis nuteisimas ir alternatyvios sankcijos*: iš **DK ir FI** iki įgyvendinimo dienos ir iš **AT, BE, BG, CZ, HR, HU, LV, NL, PL, RO, SI ir SK** po įgyvendinimo dienos;
- *Europos teisminės priežiūros orderis*: iš **DK, FI, LV ir PL** iki įgyvendinimo dienos ir iš **AT, CZ, HR, HU, NL, RO, SI ir SK** po įgyvendinimo dienos.

Pranešimų negauta iš šių valstybių narių⁷:

- *Kalinių perdavimas*: **BG, CY, DE, EE, EL, ES, IE, LT, PT ir SE**;
- *Lygtinis nuteisimas ir alternatyvios sankcijos*: **CY, DE, EE, EL, ES, FR, IE, IT, LT, LU, MT, PT, SE ir UK**;
- *Europos teisminės priežiūros orderis*: **BE, BG, CY, DE, EE, EL, ES, FR, IE, IT, LT, LU, MT, PT, SE ir UK**.

Lentelė, iš kurios matosi pamatinių sprendimų įgyvendinimo būklė, pateikiama pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente kartu su lentele su valstybių narių šiuo klausimu padarytais pareiškimais.

Valstybės narės pamatinius sprendimus turi įgyvendinti kaip ir bet kurią kitą ES *acquis* dalį. Pagal savo pobūdį pamatiniai sprendimai valstybėms narėms yra

⁷

Kai kurios valstybės narės informavo Komisiją apie atitinkamų teisės aktų rengimo nacionaliniu lygmeniu procesą. Tačiau nė viena iš šių valstybių narių iki 2013 m. gruodžio mėn. teisės aktų nepriėmė arba apie juos nepranešė Komisijai.

privalomi rezultatų, kuriuos reikia pasiekti, atžvilgiu, bet palieka nacionalinėms valdžios institucijoms galimybę pasirinkti jų įgyvendinimo formą ir būdą. Pamatiniai sprendimai neturi tiesioginio veikimo. Vis dėlto atitinkamo aiškinimo principas yra privalomas pamatinių sprendimų, priimtų vadovaujantis buvusios Europos Sąjungos sutarties VI antraštinės dalies nuostatomis, atžvilgiu⁸.

Tai, kad kai kurios valstybės narės neįgyvendino pamatinių sprendimų, yra didelė problema, nes tos valstybės narės, kurios tinkamai įgyvendino pamatinius sprendimus, negali naudotis jų nuostatų dėl bendradarbiavimo teikiama nauda santykiuose su valstybėmis narėmis, kurios jų laikų neįgyvendino. Iš tiesų tarpusavio pripažinimo principas, kuris yra teisingumo teisminės erdvės kertinis akmuo, reikalauja abipusio perkėlimo į nacionalinę teisę; jis negali veikti, jei priemonės nėra tinkamai įgyvendintos abiejose susijusiose valstybėse narėse. Dėl to, bendradarbiaudamos su valstybe nare, kuri laiku neįgyvendino pamatinių sprendimų, net ir tai padariusios valstybės narės turės ir toliau taikyti atitinkamas Europos Tarybos konvencijas, perduodamos ES kalinius ar perkeldamos bausmes į kitas valstybes nares.

4. PRELIMINARUS GAUTŲ PERKĖLIMO Į NACIONALINĘ TEISĘ ĮSTATYMŲ VERTINIMAS

Ekspertų posėdžių su valstybėmis narėmis metu tapo aišku, kad kai kuriems klausimams ir teisinėms nuostatomis reikia skirti daugiau dėmesio. Tai patvirtino ir preliminarai valstybių narių įgyvendinimo teisės aktų, kuriuos Komisija jau gavo, analizė.

Todėl šia ataskaita pagrindinis dėmesys skiriamas atrinktiems straipsniams, kurie atsižvelgiant į jų tikslus sudaro pamatinių sprendimų branduolį. Kadangi ši ataskaita apima visus tris pamatinius sprendimus, straipsniai sugrupuoti pagal dalyką.

Kadangi šis įvertinimas yra preliminarus, dar per anksti daryti bendras išvadas dėl įgyvendinimo kokybės. Taip pat daug valstybių narių dar neįvykdė savo pareigos perkelti pamatinius sprendimus į nacionalinę teisę.

Be to, valstybės narės kol kas turi menką praktinę pamatinių sprendimų taikymo patirtį. Rengiant šį dokumentą Komisija buvo gavusi ribotos preliminarios informacijos apie praktinį pamatinių sprendimų taikymą iš trijų valstybių narių (BE, FI ir NL). Turimi neišsamūs skaičiai rodo, kad *Kalinių perdavimu* jau naudojasi, o pagal *Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų* ir *Europos teisminės priežiūros orderio* mechanizmus perdavimų dar neatlikta.

Valstybių narių, įgyvendinusių pamatinius sprendimus laiku, pastangos turėtų būti pabrėžtos, o su šiomis valstybėmis narėmis susiję komentarai turėtų būti suprantami Komisijos siekio teikti pagalbą įgyvendinimo procese kontekste.

4.1. Susijusio asmens vaidmuo perkėlimo procese

(Kalinių perdavimo 6 straipsnis, Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų 5 straipsnis ir Europos teisminės priežiūros orderio 9 straipsnis)

⁸ Žr. 2005 m. birželio 16 d. ES Teisingumo Teismo sprendimą *Pupino*, C-105/03.

Dėl socialinės reabilitacijos kaip vieno iš svarbiausių pamatinių sprendimų principų reikšmės valstybių narių įgyvendinimo teisės aktais turi būti užtikrinta, kad priimant sprendimą dėl perdavimo būtų tinkamai pasitarta su atitinkamu asmeniu.

Tačiau *Kalinių perdavimo* 6 straipsniu numatyta galimybė tam tikromis aplinkybėmis nuteistąjį perduoti be jo sutikimo. Kadangi lyginant su 1983 m. Europos Tarybos konvencija⁹ tai naujas aspektas, svarbu, kad valstybės narės tinkamai perkeltų šią nuostatą į nacionalinę teisę. Įgyvendinimo teisės aktais turėtų būti numatyta galimybė perduoti nuteistąjį be jo sutikimo tik trimis ribotais atvejais, nurodytais šiame straipsnyje. Mažų mažiausiai turi būti priimtos nuostatos dėl atsižvelgimo į nuteistojo nuomonę (jam tebesant sprendimą priimančioje valstybėje); dėl informacijos suteikimo nuteistajam; dėl kompetentingų institucijų konsultacijų; ir dėl vykdančiosios valstybės institucijų galimybės pareikšti pagrįstą nuomonę.

Iš preliminaros valstybių narių įgyvendinimo teisės aktų analizės atrodo, kad ne visada aiškiai numatoma, kad asmuo turi būti informuotas ir jam turi būti suteikiama galimybė pareikšti nuomonę, į kurią turi būti atsižvelgta.

Pagal *Lygtinį nuteisimą ir alternatyvias sankcijas* nuteistojo sutikimas reikalingas visada – nebent tas asmuo yra grįžęs į vykdančiąją valstybę, kai jo sutikimas numanomas. Tai svarbu, nes šis pamatinis sprendimas negali būti naudojamas prieš atitinkamo asmens valią. Taip yra todėl, kad šis pamatinis sprendimas pasitelkiamas, tik jei asmuo jau yra paleistas sprendimą priimančioje valstybėje ir nori grįžti į savo šalį kaip „laisvas žmogus“ bei yra pasirengęs bendradarbiauti su prižiūrinčiomis institucijomis. Tas pat taikoma *Europos teisminės priežiūros orderiui*, kuris susijęs su ikiteismine stadija, kai vis dar preziumuojama, kad asmuo nekaltas.

Komisija įvertins, ar valstybės narės savo įgyvendinimo teisės aktuose tinkamai įtvirtina veiksmingą procedūrą, kuria nuteistajam suteikiamas vaidmuo perdavimo procese.

4.2. Tarpusavio pasitikėjimo principas: iš principo nuosprendis nepritaikomas

(Kalinių perdavimo 8 straipsnis, Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų 9 straipsnis ir Europos teisminės priežiūros orderio 13 straipsnis)

Svarbu surasti tinkamą pusiausvyrą tarp paskirtosios bausmės ir valstybių narių teisinių tradicijų, kad nekiltų konfliktų, galinčių neigiamai paveikti pamatinių sprendimų veikimą. Kadangi pamatiniai sprendimai grindžiami tarpusavio pasitikėjimu kitų valstybių narių teisinėmis sistemomis, sprendimą priimančios valstybės teisėjo sprendimas turi būti gerbiamas ir iš principo jis neturėtų būti niekaip peržiūrimas ar pritaikomas. Bausmę galima pritaikyti, tik kai jos trukmė arba pobūdis nesuderinami su vykdančiosios valstybės nacionaline teise (pavyzdžiui, įstatymų nustatyta maksimalia bausme). Tačiau pritaikytoji bausmė turi būti kuo artimesnė pradinei bausmei. Pritaikymas negali pasunkinti nei sprendimą priėmusioje valstybėje skirtos bausmės pobūdžio, nei trukmės.

Kai kurios valstybės narės išplėtė pritaikymo galimybes, pridėdamos papildomų sąlygų (PL, LV). Tai atveria galimybę vykdančiajai valstybei įvertinti, ar sprendimą

⁹ 1997 m. papildomu protokolu prie šios konvencijos jau buvo numatytas kalinių perdavimas be jų sutikimo ribotomis aplinkybėmis. Tačiau šį protokolą ratifikavo ne visos valstybės narės.

priimančioje valstybėje skirta bausmė atitinka bausmę, kuri įprastai būtų skirta už tokią nusikalstamą veiką vykdančiojoje valstybėje. Tai priešinga pamatinių sprendimų tikslams ir dvasiai.

Kalbant apie su laisvės atėmimu nesusijusias bausmes, *Lygtiniu nuteisimu ir alternatyviomis sankcijomis* užtikrinama, kad alternatyvi sankcija gali būti perkelta, net jei tokios rūšies sankcijos vykdančiojoje valstybėje narėje nėra arba ji nebūtų taikoma už panašią nusikalstamą veiką. Be to, kadangi valstybės narės turi numatyti bent jau lygtinio nuteisimo priemones ir alternatyvias sankcijas, išdėstytas šio pamatinio sprendimo 4 straipsnio 1 dalyje, teigiamas šalutinis poveikis bus alternatyvų kalinimui skatinimas ir suderinimas skirtingose valstybėse narėse. Preliminarus šių teisės aktų vertinimas rodo, kad kai kurios valstybės narės neįgyvendino visų privalomų priemonių (BG, PL).

Tas pat taikoma ir *Europos teisminės priežiūros orderiui*, kuriuo numatoma, kad valstybės narės turi numatyti bent tas šešias privalomas priemones, kurios paminėtos 8 straipsnio 1 dalyje. HU leidžia perkelti tik tris kardomąsias priemones.

4.3. Tolesni sprendimai: bausmės vykdymo skirtumai

(Kalinių perdavimo 17 straipsnis, Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų 14 straipsnis ir Europos teisminės priežiūros orderio 18 straipsnis)

Kiek laiko nuteistasis faktiškai praleis įkalinimo įstaigoje didžiąja dalimi priklauso nuo vykdančiojoje valstybėje galiojančių nuostatų dėl paleidimo nesuėjus terminui ir lygtinai. Šiuo atžvilgiu skirtumai tarp valstybių narių yra dideli: kai kuriose valstybėse narėse nuteistasis paleidžiamas atlikęs du trečdalius bausmės, kitose – vieną trečdalį.

Kalinių perdavimo 17 straipsniu nustatoma, kad bausmės vykdymą, įskaitant paleidimo nesuėjus terminui ir lygtinai pagrindus, reglamentuoja vykdančiosios valstybės teisės aktai. Tačiau ši valstybė narė pradinę bausmę skyrusios valstybės narės prašymu privalo ją informuoti apie vykdančiosios valstybės paleidimo nesuėjus terminui ir lygtinai taisykles. Jeigu sprendimą priėmusi valstybė baiminasi, kad perdavimas lems, jos manymu, ankstyvą paleidimą, ji gali nuspręsti neperduoti atitinkamo asmens ir panaikinti pažymėjimo galiojimą. Todėl svarbu, kad valstybės narės tinkamai įgyvendintų šią pareigą paprašius pateikti šią informaciją iki bausmės perkėlimo ir vykdymo, o kai kurių valstybių narių įgyvendinimo teisės aktuose taip ne visada yra.

Komisija skatins keitimąsi informacija apie paleidimą nesuėjus terminui ir lygtinai duomenų bazių pagalba, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais.

4.4. Pareiga priimti perkėlimą, išskyrus jei esama atsisakymo pagrindų

(Kalinių perdavimo 9 straipsnis, Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų 11 straipsnis ir Europos priežiūros orderio 15 straipsnis)

Vienas iš naujų pamatinių sprendimų aspektų yra tai, kad jais įvedama principinė pareiga priimti perkėlimo prašymus. Tai kyla iš tarpusavio pripažinimo principo, kuriuo grindžiami pamatiniai sprendimai, ir atsispindi bendroje pamatinių sprendimų

nuostatoje, kad vykdančioji valstybė *privalo* pripažinti teismo sprendimą, perduotą jai priėmusios valstybės. Perkėlimų gali būti atsisakyta tik ribotais atvejais, konkrečiai, jei taikomas kuriame nors pamatiniame sprendime paminėtas atsisakymo pagrindas. Priešingai, sprendimą priėmusiai valstybei nėra pareigos perduoti teismo sprendimą (žr. *Kalinių perdavimo* 4 straipsnio 5 dalį).

Preliminari valstybių narių įgyvendinimo teisės aktų analizė rodo, kad atsisakymo pagrindai į nacionalinę teisę jose perkelti labai skirtingai. Kai kurios valstybės narės neįgyvendino visų atsisakymo pagrindų, nurodytų pamatiniuose sprendimuose (HU, LU, NL, DK, LV), kitos pridėjo papildomų pagrindų (AT, BE, DK). Kai kurios valstybės narės tinkamai įgyvendino atsisakymo pagrindus kaip laisvai pasirenkamus kompetentingos institucijos (FI, LV, BG), kitos juos įgyvendino kaip privalomus (AT, IT, MT, SK), o trečiojoje grupėje galutinis rezultatas susideda iš laisvai pasirenkamų ir privalomų pagrindų derinio (BE, DK, HU, LU, NL, PL).

Papildomų atsisakymo pagrindų įvedimas ir padarymas jų privalomais iš pirmo žvilgsnio atrodo priešingas pamatinių sprendimų raidei ir dvasiai.

Dėl to, ar atsisakymo pagrindų taikymas kompetentingoms institucijoms, priimsiančioms sprendimą dėl pripažinimo ir vykdymo, turėtų būti laisvai pasirenkamas, pamatinių sprendimų tekste aiškiai pasakyta, kad kompetentinga institucija „gali“ atsisakyti pripažinti sprendimą ir vykdyti bausmę, jei taikomi atsisakymo pagrindai. Ši formulė rodo, kad kompetentinga institucija turėtų turėti galimybę savo nuožiūra kiekvienu atveju individualiai spręsti, taikyti ar netaikyti atsisakymo pagrindą, atsižvelgiant į socialinės rehabilitacijos aspektą, kuriuo grindžiami visi trys pamatiniai sprendimai. Todėl atsisakymo pagrindai turėtų būti įgyvendinti kaip laisvai pasirenkami kompetentingos institucijos.

Šis požiūris atitinka pamatinių sprendimų dvasią: jais reikalaujama, kad perdavimu būtų pagerintos socialinės rehabilitacijos perspektyvos ir jis gali būti vykdomas aiškiu kaltinamojo ar nuteistojo prašymu. Tokiu atveju įpareigojimas atsisakyti tokio perdavimo dėl to, kad taikomas vienas iš atsisakymo pagrindų, paprastai neatitiktų paties nuteistojo interesų.

4.5. Terminai

(Kalinių perdavimo 12 straipsnis, Lygtinio nuteisimo ir alternatyvių sankcijų 12 straipsnis ir Europos teisminės priežiūros orderio 12 straipsnis)

Pamatiniais sprendimais nustatoma nauja supaprastinta ir veiksmingesnė bausmių perkėlimo sistema teisminiam bendradarbiavimui palengvinti ir pagreitinti. Todėl juose numatomi fiksuoti terminai, per kuriuos turi būti atliktas perkėlimas.

Šiuos terminus valstybės narės turėtų įgyvendinti taip, kad, kaip bendra taisyklė, per juos būtų priimtas galutinis sprendimas, įskaitant apskundimo procedūrą. Šį laikotarpį galima viršyti tik išskirtinėmis aplinkybėmis.

Nors tai, kad visos valstybės narės užtikrintų nuteistiesiems prieigą prie teisių ir teisių gynimo priemonių pagal jų nacionalinę teisę, yra bendras visų interesas, AT, HU ir LV savo įgyvendinimo teisės aktuose nenumatė maksimalaus termino teismo sprendimams priimti perdavimo apskundimo procese.

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad įtraukiant į jų sistemas teisių gynimo priemonės, būtų išlaikyta pusiausvyra tarp šių priemonių ir pamatiniuose sprendimuose nustatytų terminų laikymosi svarbos¹⁰.

4.6. Pamatinių sprendimų ir Europos arešto orderio ryšys

(Kalinių perdavimo 25 straipsnis ir Europos teisminės priežiūros orderio 21 straipsnis)

Kalinių perdavimo 25 straipsniu kartu su Europos arešto orderio 4 straipsnio 6 dalimi ir 5 straipsnio 3 dalimi valstybei narei leidžiama atsisakyti perduoti asmenį pagal Europos arešto orderį (arba leisti perduoti su sąlyga, kad asmuo turi būti sugrąžintas į tą valstybę narę), kai prašomas perduoti asmuo yra tos valstybės narės pilietis, rezidentas arba yra joje, jei ta valstybė narė įsipareigoja įvykdyti laisvės atėmimo bausmę pagal Kalinių perdavimą.

Kai kurios valstybės narės savo įgyvendinimo teisės aktuose nenurodė, kad jų vidaus nuostatos, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliamas *Kalinių perdavimas*, turėtų būti taikomos pirmiau nurodytomis aplinkybėmis (DK, HU, LU, LV, MT ir SK). AT tokią galimybę numato tik kai perdavimo prašymas susijęs su jos pačios piliečiais. Užuoat laikydamosi įpareigojimo vykdyti tokią bausmę, kokia ji buvo skirta sprendimą priėmusioje valstybėje, NL pasiliko sau teisę įvertinti, ar skirta laisvės atėmimo bausmė atitinka bausmę, kuri už tokią nusikalstamą veiką būtų buvusi skirta Nyderlanduose. Atrodo, kad tai priešinga pamatinių sprendimų raidei ir dvasiai.

Europos teisminės priežiūros orderio 21 straipsnyje numatyta galimybė išduoti Europos arešto orderį susigrąžinti asmeniui, kai jis privalo atvykti į savo teismą, arba jei jis privalo grįžti dėl to, kad nevykdo Europos teisminės priežiūros orderiu nustatytų sąlygų. Ne visos valstybės narės įgyvendino 21 straipsnį (HU, LV ir PL).

Dėl to tenka apgailestauti, atsižvelgiant į tai, kad dėl savo pobūdžio Europos teisminės priežiūros orderis būtų labai naudingas, leidžiant teismo už palyginti nesunkius nusižengimus laukiantiems asmenims grįžti namo. Pripažįstant tokias realijas, *Europos teisminės priežiūros orderio 21 straipsnyje* aiškiai atsisakoma įprasto Europos arešto orderio reikalavimo, kad nusikalstama veika, dėl kurios išduodamas Europos arešto orderis, turi užtraukti laisvės atėmimą maksimaliam bent 12 mėnesių laikotarpiui¹¹.

4.7. Deklaracijos dėl pereinamojo laikotarpio nuostatos

(Kalinių perdavimo 28 straipsnis)

Kalinių perdavimo 28 straipsniu priimant pamatinį sprendimą valstybėms narėms leidžiama pateikti deklaraciją, kurioje nurodoma, kad galutinių teismo sprendimų, priimtų iki nurodytos konkrečios datos (kuri negali būti vėlesnė nei 2011 m. gruodžio 5 d.) atžvilgiu jos ir toliau nuteistųjų perdavimui taikys esamas teisinės priemonės. Šio pamatinio sprendimo priėmimo diena – 2008 m. lapkričio 27 d.

¹⁰ Žr. 2013 m. gegužės 30 d. ES Teisingumo Teismo sprendimą, *Jeremy F. prieš Ministrą pirmininką*, C-168/13 PPU.

¹¹ Žr. *Europos arešto orderio 2 straipsnio 1 dalį*.

Iš Komisijai atsiųstos informacijos atrodo, kad tokią deklaraciją pateikė keturios valstybės narės (IE, MT, NL ir PL). Tačiau vadovaujantis paskutine Komisijos gauta informacija, IE, MT ir PL tai padarė po šio pamatinio sprendimo priėmimo dienos, t. y. 2008 m. lapkričio 27 d. Komisijos nuomone, šios deklaracijos negalioja ir valstybės narės turėtų nedelsdamos pašalinti šį terminą iš esamų ir siūlomų įgyvendinimo teisės aktų.

5. NAUJA TEISINĖ APLINKA SIEKiant užtikrinti praktinį trečiojo Ramsčio teisės aktų taikymą

Dėl pamatinių sprendimų, priimtų pagal vadinamąjį trečiąjį ramstį, vienbalsiai susitarė visos valstybės narės, kurios įsipareigojo juos įgyvendinti iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino.

Tokiu būdu valstybės narės sukūrė teisinę sistemą, kuri jas saisto kaip ir kitose ES teisės srityse, nors iki Lisabonos sutarties 36 protokole numatyto pereinamojo laikotarpio pabaigos ir nėra jokio vykdymo užtikrinimo mechanizmo.

Visų bendras interesas yra tai, kad ES teisės aktų, įskaitant pagal trečiąjį ramstį priimtas priemones, vykdomoji galia valstybėse narėse nesiskirtų priklausomai nuo įgyvendinimo nacionalinėse teisės sistemose laipsnio ir kad nebūtų keliama grėsmė veiksmingo teismo bendradarbiavimo siekiui.

Nuo 2014 m. gruodžio 1 d. ES Teisingumo Teismas turės visišką jurisdikciją, įskaitant prejudicinius sprendimus dėl teisės aktų aiškinimo, policijos bendradarbiavimo ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje. Komisija, kaip ir valstybės narės, turės teisę pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą valstybių narių, kurios neįgyvendino arba neteisingai įgyvendino ES teisės aktus, atžvilgiu.

Šios naujos galimybės bus ypač aktualios svarbiausiems teisės aktams, priimtiems iki Lisabonos sutarties baudžiamosios teisenos srityje, kuriai, Komisijos nuomone, priklauso ir šie trys pamatiniai sprendimai.

6. IŠVADA

Pripažįstant kai kurių valstybių narių ligšiol įdėtas pastangas, šių trijų svarbių teisės aktų įgyvendinimo laipsnis yra toli gražu nepatenkinamas.

Tikslas sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę visiems ES piliečiams, išdėstytas Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje, negali būti pasiektas, jei valstybės narės tinkamai neįgyvendins priemonių, dėl kurių jos visos susitarė.

Dalinis ir neviseškas pamatinių sprendimų perkėlimas į nacionalinę teisę trukdo taikyti tarpusavio pripažinimo principą baudžiamosios teisenos srityje. Be to, tai pažeidžia teisėtus ES piliečių lūkesčius, nes jie praranda vertingą priemonę sumažinti neigiamą poveikį jų gyvenimui juos įtarus ar apkaltinus kitoje valstybėje narėje – visų pirma tų piliečių, kuriems ikiteisminėje stadijoje taikomas Europos arešto orderis. Taip pat negali būti pasiektas pamatinių sprendimų tikslas užtikrinti

teisingumo įvykdymą, tuo pačiu prisidedant prie įtariamojo arba kaltinamojo socialinės rehabilitacijos.

Galiausiai tenka apgailestauti dėl vėlyvo įgyvendinimo, nes pamatiniai sprendimai potencialiai gali lemti teisėjų nerezidentams skiriamų laisvės atėmimo bausmių skaičiaus sumažėjimą. Tai ne tik galėtų sumažinti įkalinimo įstaigų perpildymą ir taip pagerinti kalinimo sąlygas, bet ir – dėl to – leistų valstybėms narėms sutaupyti nemažas įkalinimo įstaigoms skiriamų lėšų sumas.

Atsižvelgiant į Komisijos įgaliojimus nuo 2014 m. gruodžio 1 d. pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą, nepaprastai svarbu, kad visos valstybės narės atsižvelgtų į šią ataskaitą ir pateiktų Komisijai visą papildomą svarbią informaciją, kad įvykdytų savo įsipareigojimus pagal Sutartį. Komisija taip pat ragina tas valstybes nares, kurios nurodė rengiančios atitinkamus teisės aktus, kuo greičiau pradėti juos taikyti ir pranešti apie šias nacionalines priemones. Komisija ragina tas valstybes nares, kurios dar to nepadarė, imtis skubių priemonių iki galo įgyvendinti šiuos pamatinius sprendimus. Be to, ji ragina visas valstybes nares, kas perkėlė teisės aktus į nacionalinę teisę netinkamai, peržiūrėti ir suderinti savo nacionalinius įgyvendinimo teisės aktus su pamatinių sprendimų nuostatomis.